

המשתה – פרק י'

1. עמוקה צריכה להיות ההתנצלות כאשר משתה ובו תקרובת מעודנת, המתכבד באורחיו, מגיש לחם דוחן ולא חיטה; צריך להיות טעם ברור לכך שאדם ינטוש את שהשתמר עידן ועידנים, כמו פרשנות בלטינית.
2. ולכן יש להבליט את הטעם, מפני שאין בטחון בסופם של דברים חדשים; שכן מעולם לא התנסו בהם, לא בדרך השימוש והשימור, ולא בהתפתחות ובסופה המדוד.
3. אולם יש טעם לציווי שאדם צריך לנהוג במשנה זהירות בעלותו על דרך חדשה, שנאמר, "כאשר מייסדים דבר חדש חייב להיות טעם ברור לנטוש את שהיה בשימוש עידן ועידנים"*
4. לכן איש לא ישתומם אם ההתנצלות שלי מתארכת וחורגת, אלא יאמץ ויאריך את סבלנותו ככל הנדרש.
5. ובכך אוסיף ואומר - לאחר שהראיתי כיצד בכדי להפסיק את ערבוביה הבלתי ראויה וכהכנה לשחרור אני עובר לפרשנות בשפת העם ועוזב את הלטינית - למען הסדר ולמען שלמות ההתנצלות עלי להראות מדוע וכיצד מניעה אותי האהבה הטבעית לשפתי שלי, וזה הטעם השלישי והאחרון שאני מביא.
6. אומר שבראש ובראשונה מניעה האהבה הטבעית את האוהב לשלושה דברים: האחד הוא להאדיר את האהובה; השני הוא לקנא לה; והשלישי הוא להגן עליה, כפי שכל אחד יכול לראות שקורה תמיד. ושלושת הדברים הללו גרמו לי לאמץ אותה, את שפת העם שלנו, אשר אותה אני אוהב, ואהבתי, בטבעיות ובאקראי.

* כפי הנראה דנטה מצטט כאן את אולפיאנוס (Ulpianus), מחוקק רומי בן המאה השנייה לספירה.

7. תחילה הניע אותי הרצון להאדיר אותה. ולכן אני מאדיר אותה, כפי שאפשר לראות: למרות מצבי הגדולה הרבים שניתן להאדיר, כלומר לרומם, דבר לא מרומם את גדולתה יותר מטובה ונדיבותה שלה, שהיא אָם ומְשֻׁמֶרֶת של שאר הגדולות.

8. ואין לאדם גדולה רבה יותר מזו של המעשה הנעלה, שהוא הטוב שלו עצמו; שבו מצויה הגדלות של הכבוד האמתי, של ההערכה האמתית, של העוצמה האמתית, של היכולת האמתית, של העושר האמתי, של החברים האמתיים, של התהילה האמתית והברורה, והם משיגים ומשמרים אותו.

9. ואת הגדולה הזו אני מעניק לחברה הזו, מפני שהטוב הזה טמון בה בסתר ואני חושף את עצם המעשה שלה, והוא לתת ביטוי לרעיונות הכמוסים.

10. שנית הניעה אותי הקנאה. הקנאה לחבר מטרידה את האדם לימים יבואו. לכן כאשר אני חושב שיהיה אדם בור שירצה להבין את השירים הללו, ושיתרגם את הפרשנות הזו לשפת העם, אני חושש שיכתוב אותה אדם ששפת העם שלו תראה מעוותת, כמו זה שתרגם מלטינית את האתיקה – כלומר תדאו ההיפוקריטי – אקדים לעשות זאת אני, בוטח אני בעצמי יותר מאשר באדם אחר.

11. ועוד הניע אותי הרצון להגן עליה מכל אותם אלו המקטרגים עליה, אלו המתעבים אותה ומהללים את האחרות, במיוחד את שפת ה- Oc^{**} , ואומרים שהיא יפה וטובה ממנה, ומתרחקים מהאמת.

12. לכן הפרשנות הזו בשפת העם תציג את גודל טובה של שפת העם, שפת ה-Si: שכן היא תציג את סגולותיה, האיטלקית לכשעצמה הולמת, מספקת ונכונה עבור רעיונות נעלים ואציליים, כמעט כפי שהלטינית עצמה מביעה. וזו אינה יכולה להביע היטב כתיבה חרוזה, מפני שהקישוטים האקראיים הקשורים בה, כלומר החרוזה, המקצב והמשקל המסודר. אכן, כפי שלא ניתן להביע היטב את יופייה של אשה כאשר העדיים המקשטים אותה ולבושה מעוררים את ההערצה אליה יותר מאשר היא לכשעצמה.

13. לכן מי שירצה להעריך אשה כראוי, יביט בה כאשר רק יופייה הטבעי עמה, וכל הקישוטים האקראיים אינם נלווים אליה. בשפת ה-Si, שבה תכתב פרשנות זו, ניתן יהיה לראות את חלקת הברורות, את התאמת המבנה,

ואת הדרשות הענוגות הנישאות בה, ואלו שיתבוננו בה היטב יראו את מלוא יופייה המתוק והמלבב.

14. אולם מכיוון שהכוונה יאה מאד בכדי להצביע על הפגמים והזדון של המאשים, אספר, למבוכתם של אלו המקטרגים על השפה האיטלקית, מה מניע אותם, ולכן אכתוב עתה פרק מיוחד בכדי להבליט עוד יותר את קלונם.

• • •

על 'המשתה' (II Convivio) לדנטה אלגיירי

'המשתה', יחד עם 'על צחות הלשון' (De Vulgari Eloquentia), הינם חיבורים מוקדמים בפרוזה העוסקים בשאלות של שפה ופרשנות. בתקופתו של דנטה היתה הלטינית שפת המשכילים, דנטה שלט בה, אולם כבר בראשית דרכו בחר לכתוב את יצירתו הפואטית ב"שפת העם" – האיטלקית. שיריו הראשונים והספר 'חיים חדשים' (94-1292), המשלב קטעי פרוזה ושירה, נכתבו באיטלקית. אולם לפני שנפנה לכתובת יצירת המופת שלו, הקומדיה האלוהית, החל לכתוב את שני החיבורים העיוניים הללו, אשר אף אחד מהם לא הגיע לידי סיום. הראשון מבניהם, 'על צחות לשון', נכתב בלטינית בשנים 05-1303, זהו חיבור בלשני המתחקה אחר מקורות השפה ומשווה בין הלטינית לאיטלקית (העברית לדידו היתה השפה הראשונה, לשון הקודש והחסד). 'המשתה' החל להיכתב מעט מאוחר יותר (07-1304) והיה אמור להכיל מבוא וארבעה עשר חלקים אשר כל אחד מהם מפרש את השיר הפותח אותו, ותוך כדי כך דן בנושאים אמנותיים, פילוסופיים, תיאולוגיים ומדיניים. המבוא, שממנו נלקח הפרק המופיע כאן, שוטח את הסיבות לעצם חיבור היצירה ומצטדק ארוכות על הבחירה באיטלקית ולא בלטינית: השירים באיטלקית ולכן תרגום ללטינית לצורך פרשנות יפגע ביופיים אומר דנטה, הלטינית נעלה מהאיטלקית ולכן אין זה יאה שתשרת אותה, קהל קוראי הלטינית מצומצם בעוד הוא חפץ להגיע אל העם כולו וכו'. אולם מעבר לסיבות אלו דנטה אינו מסתיר, ואף מפרט, בפרק זה ובפרקים העוקבים, את הסיבה העמוקה לבחירה באיטלקית: אהבתו לשפתו שלו.

(תרגמה מאיטלקית והעירה: שירלי פינצי-לב)